

TYÖELÄMÄ- JA TASA- ARVOVALIOKUNNAN MIETINTÖ 6/2005 vp

Hallituksen esitys työllistymisen ja muutosturvan toimintamalliin liittyväksi lainsäädännöksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 26 päivänä huhtikuuta 2005 lähettänyt työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen työllistymisen ja muutosturvan toimintamalliin liittyväksi lainsäädännöksi (HE 48/2005 vp).

Lausunto

Eduskunnan päätöksen mukaisesti sosiaali- ja terveysvaliokunta on antanut asiasta lausunnon (StVL 7/2005 vp), joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitusneuvos Raila Kangasperko, lainsäädäntöneuvos Pasi Järvinen ja neuvotteleva virkamies Marja Rantakaulio, työministeriö
- hallitusneuvos Pasi Koskinen, sosiaali- ja terveysministeriö
- johtaja Marita Savola, opetusministeriö
- etuuspäällikkö Suvi Onninen, Kansaneläkelaitos

- johtaja Lauri Lyly, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- sopimusvastaava, lakimies Heli Ahokas, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry
- lakimies Minna Helle, Akava ry
- asiamies, varatuomari Markus Äimälä, Elinkeinoelämän keskusliitto ry
- työmarkkina-asiamies Merja Berglund, Suomen Yrittäjät ry
- verkko-neuvoja Riitta Aho, Kemijärven työvoimatoimisto
- apulaistoimistonjohtaja Pirjo Juntunen, Oulun seudun työvoimatoimisto
- toimistonjohtaja Ullakaisa Nieminen, Uudenkaupungin työvoimatoimisto
- apulaistoimistonjohtaja Taina Hartikainen, Vantaan työvoimatoimisto
- osastopäällikkö Kimmo Laukkanen, Suomen Maarakentajien Liitto ry
- ekonomi, projektikoordinaattori Ritva Vaure, Työttömien Valtakunnallinen Yhteistoimintajärjestö TVY ry
- toiminnanjohtaja Juhani Talonen, Työttömyyskassojen Yhteisjärjestö ry.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi taloudellisilla ja tuotannollisilla perusteilla irtisanottujen sekä määräaikaisten työntekijöiden uudelleen työllistymisen ja muutosturvan parantamiseksi muutoksia työsopimuslakiin, yhteistoiminnasta

yriyksissä annettuun lakiin, julkisesta työvoimapalvelusta annettuun lakiin, työttömyysturvallakiin, työttömyysetuuksien rahoituksesta annettuun lakiin sekä sairausvakuutuslakiin.

Esityksen mukaan työ sopimuslakiin lisättäisiin työntekijälle oikeus saada irtisanomisaikana vapaata täydellä palkalla työpaikan etsimistä tai uudelleen työllistymistä edistäviin muihin toimenpiteisiin osallistumista varten. Vapaan määrä riippuisi irtisanotun henkilön irtisanomisaajan pituudesta. Työnantajalle tulisi myös tiedottamis- ja selvitysvelvollisuuksia sekä henkilöstölle että työvoimatoimistolle.

Yhteistoiminnasta yrityksissä annetun lain muutosesitykset koskisivat yhteistyössä henkilöstön kanssa tehtävää toimintasuunnitelmaa, joka olisi valmisteltava yhteistoimintamenettelyn alkaessa. Suunnitelman tarkoituksena on, että yhteistoiminnasta työpaikoilla tulisi työntekijöiden työllistymistä tukeva, johdonmukaisesti etenevä selvitysten, tiedottamisen ja toimintaperiaatteiden yhteisen suunnittelun ja neuvottelujen tapahtumaketju, johon osallistuisivat työnantajan ja työntekijöiden edustajien lisäksi työvoimaviranomaiset.

Julkisesta työvoimapalvelusta annetussa laissa säädettäisiin työvoimaviranomaisen tehtävistä. Irtisanotulla työntekijällä olisi pyynnöstä oikeus yksilölliseen työllistymisohjelmaan jo

irtisanomisaikana. Oikeus työllistymisohjelmaan olisi tietyin edellytyksin myös määräaikaisella työntekijällä sekä pitkäaikaisen lomautuksen jälkeen irtisanoutuneella.

Työttömyysturvalaissa säädettäisiin työllistymisen ja muutosturvan toimintamalliin sisältyvästä työllistymisohjelmallisesta, jota maksettaisiin tietyin edellytyksin työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen aikaiseen koulutustukeen sekä ansiopäivärahaan ja peruspäivärahaan yhteensä 185 päivältä. Lisäksi työttömyysturvalakiin ja julkisesta työvoimapalvelusta annettuun lakiin tehtäisiin muutokset, joiden perusteella peruspäivärahaan ja perustukeen maksettaisiin korotusosaa, joka vastaa vuoteen 2003 voimassa ollutta erorahaa ja nykyistä ansiopäivärahan korotettua ansio-osaa. Työllistymisohjelmallisat ja peruspäivärahan korotusosat rahoitettaisiin työttömyysvakuutusmaksujen tuotosta.

Esitys liittyy valtion vuoden 2005 ensimmäiseen lisätalousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2005.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Yleistä

Hallituksen esityksen päätavoitteena on pitkään työelämässä olleen työntekijän mahdollisimman nopea työllistyminen uudelleen tilanteissa, joissa työsuhteen päättymisen ei ole johtunut työntekijän omasta menettelystä. Esityksellä pyritään tehostamaan työnantajan, työntekijän ja työvoimaviranomaisten yhteistyötä ja kannustamaan työntekijää käynnistämään työnhaku ja koulutukseen hakeutuminen heti irtisanomista koskevan tiedon saatuaan.

Valiokunta pitää hallituksen esityksen tavoitteita erittäin tärkeinä ja pitää esityksessä ehdotettuja toimenpiteitä tarpeellisina ja tarkoituksenmukaisina. Valiokunta ehdottaa lakiehdotus-

ten hyväksymistä eräin tarkennuksin ja muutosehdotuksin. Valiokunta korostaa varhaisten toimenpiteiden tärkeyttä työttömyyden ehkäisyssä ja nopeassa työllistymisessä. Lukuisissa tutkimuksissa on todettu, että työllistyminen on sitä vaikeampaa, mitä kauemmin työttömyys on kestänyt. Valiokunta pitää tärkeänä, että muutosturvaan sisältyy työllistymisohjelmallisat, jolla yhtäältä helpotetaan irtisanomistilanteeseen liittyvää taloudellista epävarmuutta ja toisaalta luodaan kannuste työnhaun ja sitä tukevien toimenpiteiden nopeaan käynnistämiseen.

Määräaikaisissa työsuhteissa työskentelevien asema

Sosiaali- ja terveysvaliokunta on lausunnossaan todennut pitävänsä hyvänä, että lakiehdotukses-

sa on otettu huomioon määräaikaisissa työsuhteissa työskentelevien asema. Valiokunta toteaa, että määräaikaisia töitä tekevien oikeutta etuuksiin tulisi jatkossa pyrkiä parantamaan joko alentamalla vaadittavien työntekijäkausien määrää tai pidentämällä työnteon tarkastelujaksoa.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta yhtyy sosiaali- ja terveystieteiden näkemyksiin määräaikaisissa työsuhteissa työskentelevien aseman huomioon ottamisen tärkeydestä ja tarpeesta parantaa heidän mahdollisuuksiaan päästä muutosturvaan liittyvien etuuksien piiriin. Valiokunta pitää tärkeänä, että hallitus yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa selvittää mahdollisuudet kehittää lainsäädäntöä sosiaali- ja terveystieteiden lausunnossa esitetyllä tavalla. Samalla tulee selvittää, onko syytä edellyttää määräaikaisten työsuhteiden osalta, että kyseessä on koko kolmen vuoden tai 36 kuukauden ajan ollut sama työnantaja, kun vastaavaa edellytystä ei ole toistaiseksi voimassa olevien työsuhteiden osalta.

Irtisanomisperusteen riitauttaminen

Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta on lausunnossaan todennut, että työllistymisohjelmallisesta saamisesta rajoittavat työttömyysturvalain säännökset, joiden mukaan työntekijän riitauttaessa työsuhteen päättämisperusteen päätöstä lisästä ei anneta ennen kuin asia irtisanomisen laillisuudesta on lopullisesti ratkaistu. Valiokunta kiinnittää työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan huomiota siihen, että säännös voi välillisesti aikaansaada sen, ettei irtisanottu tosiasiallisesti voi riitauttaa työsuhteen päättämistä työttömyysturvan heikentämisen takia. Kun työllistymisohjelmallisesta on vielä selvästi suurempi kuin päivärahakorotusosa, on lisäksi tärkeä merkitys työttömän toimeentulolle eikä sen taannehtiva saaminen vuosien jälkeen palvele enää sitä tarkoitusta, jonka lisäksi on tarkoitettu olevan pitkäaikaisen työttömyyden ehkäisemiseksi. Valiokunta toteaa, että järjestelmää olisi syytä työntekijä- ja työnantaja-järjestöjen välisin sopimuksin kehittää jatkossa niin, ettei laillisten oikeusturvakeinojen käyttö

johda irtisanotun henkilön etuuksien heikennyksiin.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta yhtyy sosiaali- ja terveystieteiden näkemykseen ja pitää tärkeänä, että hallitus yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa selvittää mahdollisuudet muuttaa järjestelmää siten, että työntekijä voi tarvittaessa riitauttaa irtisanomisen perusteen ilman pelkoa työttömyysturvaetuksiensa heikentämisestä.

Muutosturvan toteuttamiseen tarvittavat henkilöstö- ja toimintamäärärahat

Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta on lausunnossaan korostanut, että uudistuksen toimeenpanon onnistuminen vaatii lisätehtäviä saavien työvoimahallinnon viranomaisten riittävää resursointia. Uudistuksen toimiminen työttömyyttä ehkäisevästi edellyttää työvoimaviranomaisilta viivyttämättä toimintaa. Kun irtisanottavien työntekijöiden ja heistä työvoimahallinnon toimenpiteiden piiriin tulevien määrän tarkka ennakointi on vaikeaa, tulee uudistuksen toimeenpanoa seurata ja ryhtyä lisäresurssien turvaamiseen välittömästi, jos hallituksen esityksessä esitetyt laskelmat ja työhallinnolle annettavat lisäresurssit osoittautuvat alimitoitetuiksi. Valiokunta korostaa, että työttöminä jo olevien henkilöiden palvelut eivät saa kärsiä uudistuksen johdosta. Pitkäaikaistyöttömille suunnattujen yksilöllisten aktivointi-, kuntoutus- ja työllistämistoimenpiteiden toteuttaminen hallitusohjelman mukaisesti vaatii jo muutoinkin työvoimaviranomaisten henkilöstöltä tehostettua toimintaa.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta yhtyy sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan huoleen riittävien resurssien turvaamisesta työvoimaviranomaisille niin, että uudistus pystytään asianmukaisella tavalla toteuttamaan ilman, että joudutaan huonontamaan pitkäaikaistyöttömien palveluja.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan hallituksen esityksen valmistelussa on lähdetty siitä, että työllistymisohjelma laadittaisiin vuosittain noin 15 000 henkilölle. Kun yhden ohjelman laatimisen lasketaan vaativan noin 6 tuntia, ohjelmien laatiminen vaatii yhteensä noin

90 000 työtuntia. Lisäksi lasketaan työnhakuvalmennukseen menevän noin 24 000 tuntia. Työmäärän lisäys vuositasolla olisi yhteensä 114 000 tuntia eli 76 henkilötyövuotta. Lisätalousarvioesitystä valmisteltaessa tästä tarpeesta 2/3 on katsottu voitavan hoitaa toimintaa tehostamalla ja toimintaprosesseja kehittämällä. Näin ollen lisätalousarvioesityksessä on esitetty lisäystä momentille 34.06.21. (työvoima-asian paikallishallinnon toimintamenot) 660 000 euroa muutosturvan toimintamallin edellyttämienä henkilöstölisäyksinä 1.7.2005 lukien. Tämä vastaa 26 viran kustannuksia. Tosin samalta momentilta esitetään vähennettäväksi 469 000 euroa siirtona TE-keskuksille käytettäväksi EU:n yhteisen maatalouspolitiikan uudistuksen toimeenpanoon, joten nettolisäys momentilla on 191 000 euroa.

Valiokunta toteaa, että muutosturvan toimintamallin tavoitteet työttömyyden keston lyhentämisestä varhaisen puuttumisen, eri tahojen yhteistyön tiivistämisen ja tehokkaiden toimenpiteiden avulla eivät toteudu, jos työvoimatoimistoilla ei ole työntekijöitä näitä tehtäviä hoitamaan. Valiokunta katsoo, että määrärahojen riittävyttä tulee tarkoin seurata ja ryhtyä nopeasti toimenpiteisiin, jos lisätarvetta ilmenee.

Asiantuntijakuulemisissa ovat työmarkkinajärjestöt ja työvoimatoimistot esittäneet valiokunnalle huolensa siitä, että työvoimatoimistoilla olisi riittävästi määrärahoja, jotta muutosturvan piiriin tuleville voitaisiin tarjota sellaisia toimenpiteitä, joita he tarvitsevat ja joiden ajalta työllistymisohjelmallisää maksetaan. Muutosturvan toimintamallin toteutumisen kannalta olennaista on, että työvoimaviranomaiset pystyvät tarjoamaan muutosturvan piiriin tuleville mahdollisimman nopeasti laadukkaita, työllistymistä edistäviä työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen palveluja. Useat asiantuntijat ovat pitäneet hallituksen esityksessä esitettyjä arvioita työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen tarpeesta liian pieninä.

Esityksen perustelujen mukaan hallitus on arvioinut työvoimapoliittiseen aikuiskoulutukseen osallistuvan työllistymisohjelmien perusteella vuosittain keskimäärin 5 000 opiskelijaa,

joista 2 000:n on arvioitu osallistuvan nykyisinkin koulutukseen heti työsuhteen päätyttyä. Näin ollen hallitus on arvioinut lisäystä olevan keskimäärin 3 000 henkilöä vuodessa. Tämän mukaisesti lisätalousarvioesityksessä on muutosturvan toimeenpanon arvioitu lisäävän ammatillisen työvoimakoulutuksen keskimääräistä volyyminä noin 1 500 henkilöllä vuonna 2005. Lisämäärärahaa esitetään 14 250 000 euroa, jolla arvioidaan hankittavan 375 000 opiskelijatyöpäivää. Jos koulutuksen volyymin lisäys jää arvioitua pienemmäksi, vastaava osuus lisärahoituksesta tulee lisätalousarvioesityksen perustelujen mukaan jättää käyttämättä.

Työllistymisohjelmallisää voi saada vain tiettyjen työvoimapoliittisten toimenpiteiden ajalta, ja näistä toimenpiteistä merkittävin on työvoimapoliittinen aikuiskoulutus. Jo nykyisellään työvoimapoliittiseen aikuiskoulutukseen pääseminen on vaikeaa ja vain noin puolet halukkaista voidaan ottaa koulutukseen. Ottaen huomioon työllistymisohjelmallisän tavoite kannustaa hakeutumaan koulutukseen ja lisän merkitys työttömän toimeentulon kannalta valiokunta pitää todennäköisenä, että koulutus halukkuus ylittää selvästi hallituksen esityksessä esitetyt arviot. Valiokunta katsoo, että määrärahojen riittävyttä tulee tarkoin seurata ja ryhtyä nopeasti toimenpiteisiin, jos lisätarvetta ilmenee.

Vaikeaselkoinen etuus- ja palvelujärjestelmä

Sosiaali- ja terveystoimi on lausunnossaan kiinnittänyt huomiota siihen, että ehdotettu uudistus merkitsee työttömyysturvaetuuksien moninaistumista entisestään. Etuuskien tason muodostuminen kirjavaksi aiheuttaa järjestelmän vaikeaselkoisuutta ja siten vaikeuttaa kansalaisen mahdollisuuksia tietää oikeuksistaan ja monimutkaistaa myös etuusjärjestelmän toimeenpanoa ja nostaa toimeenpanon kustannuksia.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta yhtyy sosiaali- ja terveystoimin huoleen etuusjärjestelmän monimutkaisuudesta ja vaikeaselkoisuudesta ja pitää tärkeänä, että hallitus ryhtyy

toimenpiteisiin järjestelmän selkiyttämiseksi. Samalla valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että ehdotus merkitsee myös työvoimatoimiston palvelujärjestelmässä uuden suunnitelman eli työllistymisohjelman lisäämistä jo ennestään monen nimisten työnhakuun liittyvien suunnitelmien kirjoon. Kyseessä on eri nimistä (työnhakusuunnitelma, yksilöity työnhakusuunnitelma, uudistettu yksilöllinen työnhakusuunnitelma, aktivointisuunnitelma, kotoutumissuunnitelma ja työllistymisohjelma) huolimatta kaikissa tapauksissa suurin piirtein samanlainen suunnitelma — vain suunnitelman tekoajankohta ja kuhunkin suunnitelmaan liittyvät vaikutukset vaihtelevat jonkin verran. Valiokunta katsoo, että niin asiakkaiden kuin työvoimatoimistojen henkilöstönkin kannalta olisi tärkeää selkiyttää järjestelmää. Valiokunta edellyttää, että hallitus valmistelee uudistuksen, jolla työnhakuun liittyvät suunnitelmat yhdistetään ja etuusjärjestelmää yksinkertaistetaan (*Valiokunnan lausumaehdotus 2*).

Ammatillisia valmiuksia parantavaan koulutukseen hakeutuminen

Työvoimapoliittinen aikuiskoulutus on työhallinnon rahoittamaa koulutusta, joka on opiskelijoille maksutonta. Se on suunniteltu ensi sijassa työttömille työnhakijoille ja työttömyyden uhkaamille henkilöille. Koulutus voi olla valmentavaa koulutusta kuten atk-koulutusta, kieliopintoja taikka työnhakukoulutusta. Suuri osa työvoimakoulutuksesta on ammatillista koulutusta, jonka tavoitteena voi olla ammattitutkinnon, ammatillisen perustutkinnon tai erikoisammattitutkinnon suorittaminen.

Työvoimakoulutuksen tavoitteena on parantaa työhön sijoittumisedellytyksiä. Valiokunta korostaa erityisesti työelämän tarpeiden huomioon ottamista koulutusta suunniteltaessa ja katsoo, että erityistä huomiota tulee kiinnittää siihen, että koulutusta annetaan niille aloille ja ammatteihin, joilla on kysyntää työvoimasta.

Työvoimapoliittista koulutusta voidaan järjestää ostamalla opiskelupaikkoja yksittäisille työnhakijoille tai tekemällä laajoja koulutushan-

kintoja, joihin opiskelijat voivat sijoittua oman työnhakusuunnitelmansa tai työllistymisohjelmansa aikataulun ja tarpeen mukaan. Vuoden 2003 alusta lähtien työvoimapoliittisena koulutuksena on tietyn ehdoin voitu hankkia myös ammattikorkeakoulu- ja yliopistotutkintoihin johtavaa koulutusta.

Työllistymisohjelmallisää voi työttömyysturvavain muutosehdotuksen mukaan saada työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen ajalta. Työllistymisohjelmaan voidaan kuitenkin sisällyttää myös omaehtoiseen aikuiskoulutukseen osallistumista. Omaehtoisen, ammatillisia valmiuksia edistävään koulutukseen osallistumisen ajalta maksetaan työttömälle koulutuspäivärahaa edellyttäen, että hakija on koulutuksen aloittaessaan saanut työttömyyspäivärahaa tai työmarkkinatukea vähintään 86 päivää ja hänellä on takanaan vähintään 10 vuoden työhistoria. Työllistymisohjelmallisää ei kuitenkaan työttömyysturvavain muutosehdotuksen mukaan makseta koulutuspäivärahaan.

Valiokunta korostaa omaehtoisen koulutuksen merkitystä työvoimaviranomaisten hankkiman työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen rinnalla. Valiokunnan käsityksen mukaan on tärkeää tukea työttömän oma-aloitteista ja omaan kiinnostukseen pohjautuvaa koulutukseen hakeutumista. Hakeutumalla omaehtoiseen koulutukseen työttömän koulutukseen pääsy voi myös olla huomattavasti nopeampaa. Jos työllistymisohjelmaa laadittaessa katsotaan, että omaehtoinen koulutus on kyseisen henkilön ammatillisia valmiuksia edistävänä toimenpiteenä perusteltu, ja se otetaan hänen työllistymisohjelmaansa, olisi valiokunnan käsityksen mukaan johdonmukaista, että koulutuksen ajalta voisi saada myös työllistymisohjelmallisää.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan hallituksen piirissä on valmisteilla uudistuksia, joiden tavoitteena on muun muassa parlamentaarisen aikuiskoulutustyöryhmän ja selvitysmies Pentti Arajärven ehdotusten pohjalta parantaa työttömien koulutusmahdollisuuksia. Valiokunta pitää tärkeänä, että tämän valmistelutyön yhteydessä selvitetään mahdollisuudet poistaa koulutuspäivärahan saamiseen liittyvä 86 päi-

vän työttömyyседелlytys, jotta työtön voisi hakeutua heti työttömyyden alettua koulutukseen. Samalla tulee selvittää mahdollisuudet ottaa omaehtoinen koulutus niiden toimenpiteiden joukkoon, joiden ajalta työllistymisohjelmallisää maksetaan. Valiokunta ehdottaa asiasta hyväksyttäväksi lausumaa (*Valiokunnan lausumaehdotus 1*).

Työsulusta johtuvat työttömyysturvalainsäädännön muutokset

Työsopimuslain mukaan työnantaja on velvollinen maksamaan hänen käytettävissään olevalle työntekijälle palkan työnteon estyessä työnantajasta johtuvasta syystä. Työnantajalla, joka asettaa työsulun, on palkanmaksuvelvollisuus, ellei muuta sovita, niille työntekijöilleen, joita työsulku ei koske. Näillä työntekijöillä ei siten pääsääntöisesti ole työttömyysturvan tarvetta.

Jos työnteon estymisen syynä on työpaikkaa kohdannut tulipalo, poikkeuksellinen luonnontapahtuma tai muu sen kaltainen työntekijästä ja työnantajasta riippumaton tapahtuma, palkanmaksuvelvollisuus on 14 päivältä. Tätä säännöstä sovelletaan myös toisten työnantajien tai heidän yhdistystensä työtaistelutoimenpiteistä johdettuun työnteon estymisiin.

Työttömyysturvalain mukaan oikeus työttömyysturvaan on muun muassa työntekijällä, jonka työnteke on estynyt sellaisen toisten työntekijöiden työtaistelutoimenpiteen takia, jolla ei ole riippuvuussuhdetta hänen työehtoihinsa tai työoloihinsa. Näin ollen hänellä on oikeus työttömyysturvaan työnteon estyessä toisten työntekijöiden työtaistelutoimenpiteen takia ollessaan lakon kohteena olevan työnantajan tai muun työnantajan palveluksessa, jos työtaistelutoimenpiteellä ei ole riippuvuussuhdetta työnhakijan työehtoihin tai työoloihin.

Säännös ei koske työnantajan työsulun vuoksi ilman työtä jääneitä toisen työnantajan palveluksessa olevia työntekijöitä. Näin ollen työntekijät, joiden työnteke on estynyt toisen työnantajan työsulun takia ja palkanmaksu päättyy 14 päivän jälkeen ja joita ei ole lomautettu, jäävät ilman työttömyysturvaa. Jotta työnteon estymis-

tilanteita arvioitaisiin samalla tavalla riippumatta siitä, onko työtaistelutoimen toteuttaja työnantaja vai työntekijät, valiokunta ehdottaa saamansa selvityksen ja sosiaali- ja terveystieteiden tekemän ehdotuksen perusteella työttömyysturvalain 4 luvun 1 §:n 1 momentin 2 kohtaa muutettavaksi siten, että se olisi neutraali toimenpiteen järjestäjän suhteen. Samalla ehdotetaan muutettavaksi 5 luvun 13 §:n ja 7 luvun 9 §:n säännöksiä työtaistelutoimenpiteen vaikutuksesta omavastuu-aikaan. Muutoksia on tarkoitus soveltaa 1 päivästä kesäkuuta 2005 lukien.

Sosiaali- ja terveystieteiden toimittaman selvityksen mukaan muutosten taloudellisten vaikutusten arviointiin liittyy epävarmuustekijöitä. Työsulut ovat olleet harvinaisia. Lisäksi kustannukset riippuvat myös työsulun kestosta ja siitä, millä aloilla työsulkuja käytetään ja kuinka laajaksi työsulun vaikutukset yhteiskunnassa muodostuvat. Jos oletetaan, että työsulku kestäisi viikon ja estäisi 1 000 työtaistelutoimenpiteen ulkopuolisen työntekijän työnteon, bruttokustannukset olisivat tällöin noin 230 000 euroa, josta valtio maksaisi runsaat 100 000 euroa, työttömyyskassat runsaat 12 000 euroa ja loput runsaat 110 000 euroa maksaisi työttömyysvakuutusrahasto.

Tiedotus, koulutus ja seuranta

Muutosturvan kokonaisuus koostuu useista laeista, joissa muutosturvan piiriin pääsyn edellytykset vaihtelevat. Eri laeissa on myös erilaisia säännöksiä siitä, mitä toimenpiteitä muutosturva koskee ja mitä oikeuksia ja velvollisuuksia siitä seuraa.

Muutosturvan kokonaisuuden monimutkaisuus asettaa suuria haasteita sitä koskevan koulutuksen ja tiedotuksen järjestämiselle niin, että muutosturvan kokonaisuus ja siihen kuuluvien osien erilaiset määräytymisperusteet ymmärretään. Tässä työssä erityinen vastuu on työmarkkinajärjestöillä, joiden tulee huolehtia siitä, että työpaikoilla ainakin luottamusmiehet ja -valtuutetut sekä henkilöstöhallinnosta vastaavat henkilöt tuntevat eri lakeihin sisältyvät säännökset ja pystyvät soveltamaan säännöksiä oikein.

Erityistä huomiota tulee kiinnittää kansantajuisien, mutta kuitenkin selkeiden, yksiselitteisten ja tarkkojen ohjeiden laatimiseen niin, että muutosturvaa tarvitsevat voivat niiden avulla selvittää oikeutensa ja velvollisuutensa eikä tiedon puutteesta johtuvia oikeuksien menetyksiä tapahdu. Tehokasta koulutusta tulee järjestää myös työvoimatoimistojen, työttömyyskassojen ja Kansaneläkelaitoksen työntekijöille, jotta he osaavat soveltaa lainsäädäntöä ja antaa oikeita ohjeita muutosturvaa tarvitseville asiakkailleen.

Muutosturvaa koskevalla uudistuksella on tärkeä tavoite nopeuttaa irtisanottujen työntekijöiden työllistymistä. Järjestelmää on käsitelty paljon julkisuudessa, ja sen toteutukseen kohdistuu suuria odotuksia. Valiokunta edellyttää, että hallitus tarkoin seuraa lainsäädännön toimivuutta ja vaikutuksia sekä toiminnan edellyttämien resurssien riittävyyttä ja ryhtyy tarvittaessa välittömästi toimenpiteisiin muutosten tekemiseksi, jotta lainsäädännöllä voidaan päästä sille asetettuihin tavoitteisiin. Valiokunnalle tulee antaa asiasta selvitys vuoden 2007 loppuun mennessä (*Valiokunnan lausumaehdotus 3*).

Yksityiskohtaiset perustelut

1. Työsopimuslaki

7 luku. Työsopimuksen irtisanomisperusteet

12 §. Työntekijän oikeus työllistymisvapaaseen.

Valiokunta toteaa, että pykälä on keskeinen koko muutosturvan perusajatuksen eli työnhaun mahdollisimman varhaisen käynnistymisen kannalta. Sitä joudutaan tulkitsemaan niin pienillä kuin suurillakin työpaikoilla kaikissa irtisanomistilanteissa. Tästä syystä olisi ollut toivottavaa, että säännökset olisi muotoiltu selkeiksi. Valitettavasti näin ei olla onnistuttu tekemään, vaan säännöstä lukemalla on vaikea hahmottaa esimerkiksi sitä, missä tilanteissa vapaan käyttäminen edellyttää sitä, että vapaata käytetään työllistymisohjelman mukaiseen toimenpiteeseen. Koska kyseessä on kolmikantaisesti valmisteltu, tulopoliittiseen kokonaisratkaisuun liittyvä esitys, jonka voimaansaattamisella on

kiire, valiokunta ei ole katsonut voivansa ryhtyä säännöksiä selkiyttämään. Näin ollen valiokunta korostaa yhtäältä hallituksen ja toisaalta työmarkkinajärjestöjen vastuuta siitä, että säännöksen soveltamista koskevat ohjeet laaditaan yksiselitteisiksi ja saatetaan kaikkien niitä tarvitsevien tietoon.

Pykälän 4 momentin mukaan työllistymisvapaan käytöstä ei saisi aiheutua työnantajalle merkittävää haittaa. Esityksen perustelujen mukaan lähtökohtana merkittävää haittaa arvioidaessa on, että vapaan epääminen olisi poikkeuksellista ja edellyttäisi huomattavasti suurempaa haittaa kuin yksittäisen työntekijän tilapäisestä poissaolosta esimerkiksi sairauden johdosta yritykselle normaalisti aiheutuu. Yleensä vapaan pitäisi antaa työntekijän ilmoittamana aikana. Työllistymisvapaan käyttämisestä voisi aiheutua työnantajalle merkittävää haittaa esimerkiksi, jos vapaata käyttävä työntekijä ilmoittaisi siitä hyvin lähellä vapaan alkamista tai työllistymisvapaata käyttäisi usea työntekijä samanaikaisesti ja näistä aiheutuisi olennaisia vaikeuksia työn järjestelyille ottaen huomioon myös yrityksen koko.

Valiokunta toteaa, että pienissä yrityksissä ja projektituonteisissa töissä voi syntyä ongelmallisia tilanteita vapaita käytettäessä, jos työvoima on mitoitettu päätymässä olevan projektin mukaisesti eikä töitä ole mahdollista teettää kenelläkään muulla. Valiokunta katsookin, että tämän säännöksen soveltamista ja käytännössä esiin tulevia ongelmatilanteita tulee erityisesti seurata ja tarvittaessa tarkentaa lainsäädäntöä, jotta merkittävän haitan tulkinta selkiytyy.

9 luku. Työsopimuksen päättämismenettely

3 a §. Työnantajan ilmoitus työvoimatoimistolle.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin työnantajalle velvollisuus ilmoittaa tiedot taloudellisilla ja tuotannollisilla perusteilla irtisanotuista työntekijöistä työvoimatoimistolle. Valiokunta ehdottaa säännöstä tarkennettavaksi siten, että siinä viitataan työsopimuslain asianomaisiin pykäliin.

Pykälän mukaisen ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvat vain sellaiset irtisanotut työntekijät, joille kertyisi yhteensä vähintään kolmen

vuoden mittainen työhistoria saman tai eri työnantajien työssä viimeistään ennen irtisanomisaajan päättymistä. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että tietojen luovuttamisen tarkoitus on nopeuttaa työllistymistä tukevien ja tähän tarvittavien toimenpiteiden suunnittelua. Tästä syystä työvoimaviranomaisten tehokkaan toiminnan kannalta olisi tärkeää, että he saisivat tiedot kaikista irtisanotuista riippumatta siitä, onko irtisanotulla kolmen vuoden työhistoriaa. Valiokunnan saaman tiedon mukaan joissakin irtisanomistilanteissa onkin työnantajan kanssa voitu yhteisymmärryksessä sopia, että tiedot toimitetaan kaikkien irtisanottujen osalta, vaikka velvoitetta siihen ei lainsäädännössä ole ollut. Valiokunta pitää tärkeänä, että tähän pyritään myös jatkossa, vaikka lain velvoite onkin rajattu vain niihin työntekijöihin, joita koskee oikeus julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain mukaiseen työllistymisohjelmaan.

3. Laki julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain muuttamisesta

5 a luku. Muutosturva ja siihen liittyvä työllistymisohjelma

2 §. Oikeus työllistymisohjelmaan. Saamansa selvityksen perusteella valiokunta ehdottaa, että säännöstä selvennetään lisäämällä samaa työnantajaa koskeva edellytys myös useita määräaikaisia työsuhteita koskevaan kohtaan.

4 §. Työllistymisohjelman sisältö. Säännöksestä ehdotetaan korjattavaksi kirjoitusvirhe.

5 §. Työllistymisohjelman voimassaolo. Saamansa selvityksen perusteella valiokunta ehdottaa, että säännöstä selvennetään. Jos henkilö, jonka kanssa on laadittu työllistymisohjelma, tulee uudelleen oikeutetuksi työllistymisohjelmaan, hänen kanssaan on laadittava kokonaan uusi työllistymisohjelma, jossa otetaan huomioon työnhakijan senhetkinen tilanne ja muut 4 §:n 1 momentissa tarkoitettut seikat. Henkilö tulee uudelleen oikeutetuksi työllisty-

misohjelmaan, kun hänet työllistymisohjelman alkamisen jälkeen irtisanotaan 2 §:n 1 momentissa mainituista syistä tai hän irtisanoutuu uuden 2 §:n 2 momentissa tarkoitettujen lomautuksen jälkeen taikka on uuden työsuhteen päätyessä ollut määräaikaisessa työsuhteessa samaan työnantajaan keskeytyksittä vähintään kolme vuotta tai on ollut samaan työnantajaan määräaikaisissa työsuhteissa yhteensä vähintään 36 kuukautta viimeksi kuluneen 42 kuukauden aikana. Aiempi työllistymisohjelma lakkaisi, kun uusi työllistymisohjelma on allekirjoitettu. Työttömyysturvalakiehdotuksen 6 luvun 3 a §:n 4 momentin mukaan työllistymisohjelmallisän 20 päivän ja 185 päivän enimmäisaikojen laskeminen aloitetaan alusta, kun uudelleen työllistymisohjelmaan oikeutetun kanssa on laadittu uusi työllistymisohjelma. Jos henkilö ei halua käyttää oikeuttaan uuteen työllistymisohjelmaan, aiempi työllistymisohjelma ja sen perusteella työllistymisohjelmallisän enimmäisajoista käytetyt maksupäivät jäisivät edelleen voimaan.

12 luku. Tukien, avustusten ja etuuksien toimeenpanoa koskevat säännökset

3 §. Koulutustuen ja ylläpitokorvausten myöntäminen ja maksaminen. Säännöksestä ehdotetaan korjattavaksi kirjoitusvirhe.

4. Laki työttömyysturvalain muuttamisesta

1 luku. Yleiset säännökset.

5 §. Määritelmät. Valiokunta ehdottaa, että säännöstä täsmennetään lisäämällä siihen viittaus julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain 5 a lukuun.

4 luku. Soviteltu ja vähennetty työttömyysetuus

1 §. Oikeus soviteltuun työttömyysetuuteen. Edellä yleisperusteluissa esitettyyn viitaten valiokunta ehdottaa voimassaolevaa lakia muutettavaksi siten, että työnteon estyminen voi joutua myös työnantajien työtaistelutoimenpiteestä.

5 luku. Työttömyyspäivärahan saamisen edellytykset

13 §. Omavastuuaika. Edellä yleisperusteluissa esitettyyn viitaten valiokunta ehdottaa voimassaolevaa lakia muutettavaksi siten, että työnteon estyminen voi johtua myös työnantajien työtaistelutoimenpiteestä.

6 luku. Työttömyyspäivärahan määrä ja kesto

2 §. Ansiopäivärahan ansio-osa, korotettu ansio-osa ja työllistymisohjelmallisä. Pykälän 2 ja 3 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi lakitekniiset muutokset.

Valiokunta korostaa, että oikeus työllistymisohjelmaan ja työllistymisohjelmallisään tulee olla myös henkilöillä, joiden työsuhte irtisanoetaan heidän ollessaan äitiys-, vanhempain- tai hoitovapaalla taikka jäämässä näille vapaille. Tällaisella henkilöllä tulee olla oikeus työllistymisohjelmaan ja työllistymislisään, kun hän vapaan jälkeen hakeutuu työttömäksi työnhakijaksi.

7 luku. Työmarkkinatukea koskevat yleiset säännökset

9 §. Omavastuuaika. Edellä yleisperusteluissa esitettyyn viitaten valiokunta ehdottaa voimassaolevaa lakia muutettavaksi siten, että työnteon estyminen voi johtua myös työnantajien työtaistelutoimenpiteestä.

14 luku. Erinäisiä säännöksiä

3 §. Voimaantulosäännös. Edellä yleisperusteluissa esitettyyn viitaten valiokunta ehdottaa, että työnteon estymiseen liittyviä säännösmuu-

toksia sovellettaisiin 1 päivästä kesäkuuta 2005 lähtien. Samalla ehdotetaan, että etuuden myöntäjä oikaisisi viran puolesta päätöksensä, jos se on ennen lain voimaantuloa ehtinyt tehdä kielteisen päätöksen koskien sellaista työnantajien työtaistelutoimenpiteen aikaista työttömyysturvaa, joka muutettujen säännösten mukaan myönnetään.

5. Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

8 §. Peruspäivärahan, perustuen, korotusosan ja työllistymisohjelmallisän rahoitus. Saamansa selvityksen perusteella valiokunta ehdottaa, että pykälästä poistetaan asetuksenantovaltuus. Rahoituksesta voidaan tarkoituksenmukaisemmin säätää tarkemmin työttömyysturvalain täytäntöönpanosta annetussa valtioneuvoston asetuksessa, jossa säädetään muidenkin Kansaneläkelaitoksen maksamien työttömyysetuuksien rahoituksesta.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella työelämä- ja tasa-arvovaliokunta ehdottaa,

että 2. ja 6. lakiehdotus hyväksytään muuttamattomina,

että 1. ja 3.—5. lakiehdotus hyväksytään muutettuina (Valiokunnan muutosehdotukset ja

että hyväksytään kolme lausumaa (Valiokunnan lausumaehdotukset).

*Valiokunnan muutosehdotukset***1.****Laki****työsopimuslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 26 päivänä tammikuuta 2001 annetun työsopimuslain (55/2001) 9 luvun 3 §:n 1 momentti sekä

lisätään 7 lukuun uusi 12 § sekä 9 lukuun uusi 3 a ja 3 b § seuraavasti:

7 luku		
Työsopimuksen irtisanomisperusteet		
12 § (Kuten HE)		
9 luku		
Työsopimuksen päättämismenettely		
3 § (Kuten HE)		
3 a §		3 b §
<i>Työnantajan ilmoitus työvoimatoimistolle</i>		(Kuten HE)
Työnantaja, joka irtisanoo <i>työsopimuslain</i> 7 luvun 3, 4, 7 tai 8 §:ssä tarkoitetuilla taloudelli-		Voimaantulosäännös (Kuten HE)

silla tai tuotannollisilla perusteilla työntekijän, jolle ennen irtisanomisajan päättymistä kertyisi yhteensä vähintään kolmen vuoden mittainen työhistoria saman työnantajan tai eri työnantajien työssä, on velvollinen ilmoittamaan viipymättä irtisanomisesta työvoimatoimistolle. Sama velvollisuus on työnantajalla, jonka työssä työntekijä on työsuhteen päättyessä ollut määräaikaisessa työsuhteessa keskeytyksittä vähintään kolme vuotta tai määräaikaisissa työsuhteissa yhteensä vähintään 36 kuukautta viimeksi kuluneen 42 kuukauden aikana.

(2 mom. kuten HE)

3.**Laki****julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan julkisesta työvoimapalvelusta 30 päivänä joulukuuta 2002 annetun lain (1295/2002) 3 luvun 8 §:n 1 momentti, 5 luvun 4 §:n 2 momentti ja 5 §, 9 luvun 2 §:n 2 momentti ja 7 §:n 1 ja 2 momentti, 12 luvun 3 §:n 2 momentti ja 13 luvun 3 §:n otsikko ja 1 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 9 luvun 2 §:n 2 momentti laissa 1369/2003 sekä 7 §:n 1 ja 2 momentti laissa 944/2003, sekä

lisätään lakiin uusi 5 a luku seuraavasti:

<p style="text-align: center;">3 luku</p> <p>Työvoimatoimiston palvelujen perusteet</p> <p style="text-align: center;">8 § (Kuten HE)</p> <p style="text-align: center;">5 luku</p> <p>Työnhakusuunnitelma</p> <p style="text-align: center;">4 ja 5 § (Kuten HE)</p> <p style="text-align: center;">5 a luku</p> <p>Muutosturva ja siihen liittyvä työllistymisohjelma</p> <p style="text-align: center;">1 § (Kuten HE)</p> <p style="text-align: center;">2 §</p> <p style="text-align: center;"><i>Oikeus työllistymisohjelmaan</i></p> <p>Työllistymisohjelmaan on oikeus työnhakijalla, jonka työnantaja on irtisanonut taloudellisilla tai tuotannollisilla perusteilla ja jolle ennen irtisanomisajan päättymistä kertyisi yhteensä vähintään kolmen vuoden mittainen työhistoria saman tai eri työnantajien työssä. Oikeus työllistymisohjelmaan on lisäksi työnhakijalla, joka on työsuhteen päättyessä ollut määräaikaisessa työsuhteessa samaan työnantajaan keskeytyksittä vähintään kolme vuotta tai määräaikaisissa työsuhteissa <i>samaan työnantajaan</i> yhteensä vähintään 36 kuukautta viimeksi kuluneen 42 kuukauden aikana.</p> <p>(2 ja 3 mom. kuten HE)</p> <p>Työnhakijan työssäoloaika otetaan huomioon työnantajan <i>ilmoituksen tai työnhakijan</i> esittämän luotettavan selvityksen mukaisena. (<i>Poist.</i>)</p>	<p style="text-align: center;">3 § (Kuten HE)</p> <p style="text-align: center;">4 §</p> <p style="text-align: center;"><i>Työllistymisohjelman sisältö</i></p> <p>Työllistymisohjelmassa selvitetään työnhakijan työllistymis- ja koulutusmahdollisuudet sekä hänen <i>edellytyksensä</i> ja tavoitteensa. Työllistymisohjelmassa sovitaan omatoimisesta työhäystä ja sen tukemisesta. Työllistymisohjelman sisällöstä on lisäksi soveltuvin osin voimassa mitä 5 luvun 2 §:n 1 momentissa työnhakusuunnitelman sisällöstä säädetään.</p> <p>(2 ja 3 mom. kuten HE)</p> <p style="text-align: center;">5 §</p> <p style="text-align: center;"><i>Työllistymisohjelman voimassaolo</i></p> <p>(1 mom. kuten HE)</p> <p>Työllistymisohjelma lakkaa, kun henkilö sitä pyytää tai hän uudelleen täyttää 2 §:n 1 ja 2 momentin mukaiset työllistymisohjelman laatimisen edellytykset <i>ja hänen kanssaan laaditaan uusi työllistymisohjelma</i>. Työllistymisohjelma lakkaa myös, kun työnhakijan oikeus työttömyyspäivärahaan päättyy enimmäisajan täyttymisen vuoksi.</p> <p style="text-align: center;">6 ja 7 § (Kuten HE)</p> <p style="text-align: center;">9 luku</p> <p>Muut tuet, avustukset ja etuudet</p> <p style="text-align: center;">2 ja 7 § (Kuten HE)</p>
--	---

12 luku

Tukien, avustusten ja etuuksien toimeenpanoa koskevat säännökset

3 §

Koulutustuen ja ylläpitokorvausten myöntäminen ja maksaminen

— — — — —

Kansaneläkelaitoksen ja työttömyyskassan on ennen päätöksen tekemistä koulutustukea koskevassa asiassa hankittava työvoimatoimiston ilmoitus koulutuksen aloittamisesta sekä siitä, onko koulutuksesta sovittu työllistymisohjelmassa tai työttömyysturvalain muuttamisesta annetun lain (/2005) voimaantulosäännöksen 6 momentissa tarkoitetussa *työllistymisohjelmaa* vastaavassa ohjelmassa. Jos on kyse ansiotuen

ansio-osan myöntämisestä tai epäämisestä 9 luvun 6 §:n 1 momentin 3 kohdan tai mainitun pykälän 2 momentin nojalla, työttömyyskassan tulee hankkia ennen asian ratkaisemista työvoimatoimiston ilmoitus edellytyksen täyttymisestä.

— — — — —

13 luku

Muutoksenhaku

3 §

(Kuten HE)

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

4.**Laki****työttömyysturvalain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 30 päivänä joulukuuta 2002 annetun työttömyysturvalain (1290/2002) 1 luvun 3 §:n 1 momentti, 2 luvun 1 §:n 3 momentti, 18 §:n otsikko, 1 ja 2 momentti sekä 20 §, 3 luvun 4 §:n 1 momentti, 4 luvun 1 §:n 1 momentin 2 kohta ja 5 §:n 3 momentti, 5 luvun 13 §:n 3 momentti, 6 luvun 1 §:n 1 ja 2 momentti, 2 §, 3 §:n otsikko, 1 momentin johdantolause ja 3 momentti ja 11 §:n 1 momentti, 7 luvun 9 §:n 4 momentin 2 kohta, 9 luvun 1 §:n 1 momentti, 10 luvun 5 §, 11 luvun 4 §:n 1 momentti ja 14 luvun 3 §:n 2 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 6 luvun 11 §:n 1 momentti laissa 1330/2004, 10 luvun 5 § osaksi laissa 582/2003 ja 14 luvun 3 §:n 2 momentti laissa 945/2003, sekä

lisätään 1 luvun 5 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laissa 970/2003, uusi 10 a kohta, 6 luvun 3 §:ään uusi 4 momentti ja lukuun uusi 3 a § seuraavasti:

1 luku

Yleiset säännökset

3 §

(Kuten HE)

5 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

— — — — —

10 a) *työllistymisohjelmalla* julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain 5 a luvun mukais-

ta työnhakijan työllistymis- ja koulutusmahdollisuuksien sekä hänen edellytyksiensä ja tavoitteittensa selvittämiseksi laadittua ohjelmaa;

2 luku

Etuuden saamisen työvoimapolitiittiset edellytykset

1, 18 ja 20 §
(Kuten HE)

3 luku

Etuuden saamisen yleiset rajoitukset

4 §
(Kuten HE)

4 luku

Sovitelu ja vähennetty työttömyysetuus

1 §

Oikeus soviteltuun työttömyysetuuteen

Soviteltuun työttömyysetuuteen on oikeus tämän lain 1—3 luvussa säädettyin edellytyksin työnhakijalla:

2) jonka päivittäistä tai viikoittaista työaika on lyhennetty lomautuksen johdosta tai jonka työnteko on estynyt *sellaisen* työtaistelutoimpiteen takia, jolla ei ole riippuvuussuhdetta hänen työehtoihinsa tai työoloihinsa;

5 §
(Kuten HE)

5 luku

Työttömyyspäivärahan saamisen edellytykset

13 §

Omavastuu aika

Henkilöllä on 1 ja 2 momentista huolimatta oikeus työttömyyspäivärahaan, jos työntöon estymisen syynä on *sellainen* työtaistelutoimpite, jolla ei ole riippuvuussuhdetta hänen työehtoihinsa tai työoloihinsa ja jos hän muutoin täyttää työttömyyspäivärahan saamisen edellytykset.

6 luku

Työttömyyspäivärahan määrä ja kesto

1 §
(Kuten HE)

2 §

Ansioapäivärahan ansio-osa, korotettu ansio-osa ja työllistymisohjelmallisä

(1 mom. kuten HE)

Maksettaessa 3 §:n mukaista ansioapäivärahaa (*poist.*) korotettu ansio-osa on 55 prosenttia päiväpalkan ja perusosan erotuksesta. Kun palkka kuukaudessa on suurempi kuin 90-kertainen perusosa, ansio-osa on tämän rajan ylittävältä päiväpalkan osalta 32,5 prosenttia. Ansioapäiväraha lapsi-korotuksineen on tällöin enintään yhtä suuri kuin ansioapäivärahan perusteena oleva päiväpalkka, kuitenkin vähintään mahdollisella lapsikorotuksella korotetun perusosan suuruinen.

Maksettaessa 3 a §:n mukaista ansioapäivärahaa (*poist.*) työllistymisohjelmallisä on 65 prosenttia päiväpalkan ja perusosan erotuksesta. Kun palkka kuukaudessa on suurempi kuin 90-kertainen perusosa, työllistymisohjelmallisä on tämän rajan ylittävältä päiväpalkan osalta 37,5 prosenttia. Ansioapäiväraha lapsikorotuksineen on tällöin enintään yhtä suuri kuin ansioapäivärahan perusteena oleva päiväpalkka, kuitenkin vä-

hintään mahdollisella lapsikorotuksella korotetun perusosan suuruinen.

(4 mom. kuten HE)

3, 3 a ja 11 §
(Kuten HE)

7 luku

Työmarkkinatukea koskevat yleiset säännökset

9 §

Ostavastuu aika

Ostavastuu aikaa ei kuitenkaan edellytetä:

2) jos hänen työntekonsa estyy sellaisen (*poist.*) työtaistelutoimenpiteen takia, jolla ei ole riippuvuussuhdetta hänen työehtoihinsa tai työoloihinsa; ja

9 luku

Työmarkkinatuen määrä ja kesto

1 §
(Kuten HE)

10 luku

Koulutuspäivärahaa koskevat säännökset

5 §
(Kuten HE)

11 luku

Toimeenpanoa koskevat säännökset

4 §
(Kuten HE)

14 luku

Erinäisiä säännöksiä

3 §
(Kuten HE)

Voimaantulosäännös

(1 mom. kuten HE)

Lain 4 luvun 1 §:n 1 momentin 2 kohtaa, 5 luvun 13 §:n 3 momenttia ja 7 luvun 9 §:n 4 momentin 2 kohtaa sovelletaan kuitenkin 1 päivästä kesäkuuta 2005 lukien. Kansaneläkelaitos tai työttömyyskassa oikaisee viran puolesta ennen tämän lain voimaantuloa tehdyn työttömyysetuutta koskevan päätöksen, jossa työttömyysetuus on evätty tässä laissa tarkoitetun työtaistelutoimenpiteestä johtuneen työnteon estymisen ajalta. (Uusi)

(3—10 mom. kuten HE:n 2—9 mom.)

5.

Laki

työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan työttömyysetuuksien rahoituksesta 24 päivänä heinäkuuta 1998 annetun lain (555/1998) 4 §:n 3 momentti, 5 §:n 2 momentti, 8 § sekä 28 §:n 1 momentti, sellaisena kuin niistä ovat 4 §:n 3 momentti, 5 §:n 2 momentti ja 8 § osaksi laissa 1301/2002, seuraavasti:

4 ja 5 §
(Kuten HE)

8 §

*Peruspäivärahan, perustuen, korotusosan ja
työllistymisohjelmallisän rahoitus*

(1 mom. kuten HE)

Valtionosuuden suorittamisesta, valtionosuuden ennakoiden käyttämisestä ja kansaneläkelaitoksen työttömyysetuuksien hallintokuluista säädetään työttömyysturvalaissa. (*Poist.*)

28 §
(Kuten HE)

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

Valiokunnan lausumaehdotukset

1. *Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää mahdollisuudet ottaa omaehtoinen koulutus työllistymisohjelmallisään oikeuttavien toimenpiteiden joukkoon ja poistaa koulutuspäivärahan saamiseen liittyvä 86 päivän työttömyyshedellytys, jotta työtön voisi hakeutua koulutukseen heti työttömyyden alettua.*
2. *Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee uudistuksen, jolla työnhakuun liittyvät suunnitelmat yhdistetään ja etuusjärjestelmää yksinkertaistetaan.*
3. *Eduskunta edellyttää, että hallitus tarkoin seuraa muutosturvaa koskevan lainsäädännön toimivuutta ja vaikutuksia sekä toiminnan edellyttämien resurssien riittävyyttä ja ryhtyy välittömästi toimenpiteisiin tarvittavien muutosten tekemiseksi, jotta lainsäädännöllä voidaan päästä sille asetettuihin tavoitteisiin. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle tulee toimittaa lainsäädännön toimivuutta koskeva selvitys vuoden 2007 loppuun mennessä.*

Helsingissä 3 päivänä kesäkuuta 2005

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Jukka Gustafsson /sd
vpj. Anne Holmlund /kok
jäs. Tarja Cronberg /vihr (osittain)
Sari Essayah /kd (osittain)
Susanna Haapoja /kesk
Esa Lahtela /sd
Pehr Löfv /r
Markus Mustajärvi /vas
Terhi Peltokorpi /kesk

Leena Rauhala /kd
Paula Risikko /kok (osittain)
Jukka Roos /sd (osittain)
Tero Rönkä /sd
Kimmo Tiilikainen /kesk
Jaana Ylä-Mononen /kesk (osittain)
vjäs. Tatja Karvonen /kesk (osittain)
Arto Satonen /kok
Seppo Särkiniemi /kesk (osittain).

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Ritva Bäckström.

VASTALAUSE 1

Perustelut

Hallituksen esityksessä samoin kuin valiokunnan mietinnössä työntekijöiden muutosturvaksi on paljon hyvää. Esityksen paras puoli lienee se, että uhkaava työttömyys pyritään estämään asianomaisen, työnantajan ja viranomaisten yhteistyöllä jo ennakoivasti. Tämä on erittäin tärkeää nyt, kun työmarkkinat elävät murrosvaihetta ja yritykset tekevät ratkaisujaan maailmanlaajuisessa toimintaympäristössä.

Muutosturvaesitystä on valmisteltu kilvan kiihtyvän rakennemuutoksen kanssa, ja se näkyy lain valmistelutyössä. Sinällään oikeasuuntaiseen avaukseen on jäänyt epäkohtia, joita on vaikea perustella uskottavasti.

Työsuhteen päättyessä työnantajan konkursiin ei työntekijällä ole oikeutta palkalliseen vapaaseen työnhakua varten irtisanomisaikana toisin kuin työsuhteen päättyessä työsopimuslain 7 luvun 3, 4 tai 7 §:ssä tarkoitettuun perusteisiin. Konkurssitapausten rajaaminen muutosturvan ulkopuolelle ei ole johdonmukaista työntekijän kannalta, sillä hänen tilanteensa ei poikkea uudelleen työllistymisen suhteen millään lailla sen vuoksi, mistä syystä hänen työsuhteensa päättyy.

Muutosturvaan olennaisena osana kuuluvat aktiivitoimet. Niiden ajalta maksetaan työllistymisohjelmallisää, mutta ei omaehtoisessa ja päätoimisessa ammatillisia valmiuksia edistävässä koulutuksessa, jonka aikana työtön saa koulutuspäivärahaa. Tätä on vaikea perustella, sillä olennaista työllistymisen kannalta on työttömän oma aktiivisuus, ei se, minkä muotoisessa koulutuksessa hän valmiuksiaan parantaa. Yhtälailla aktiivisuus tulee palkita myös omaehtoisessa koulutuksessa.

Työllistymisohjelman mukaisista ja yhteisesti työhallinnon kanssa sovitusta aktiivitoimista tulisi olla työttömäksi jäävällä riittävä varmuus, jotta hän voisi suunnitella tulevaisuuttaan vakaalta pohjalta. Työllistymisohjelmassa

samoin kuin muissakin työhallinnon kanssa sovittavissa työllistymistä edistävissä suunnitelmissa velvoite syntyy vain työttömälle, ei viranomaiselle. Ollakseen aito sopimus myös työllistymisohjelman velvoittavuus täytyisi syntyä kumpaankin suuntaan. Nyt ne henkilöt, joille on suunniteltu työllistymisohjelman mukaisia toimenpiteitä, kilpailevat kaikkien muiden työttömien kanssa pääsystä esimerkiksi työvoimapolitiittiseen koulutukseen. Määrärahojen niukkuuden vuoksi aktiivitoimia vaille jää niin irtisanottavia kuin jo ennestään työttöminä olevia. Näistä syistä esityksessä oleva maininta työllistymisohjelman mukaisesta työvoimapolitiittisestä koulutuksesta on turha, koska työhallinto ei voi varmuudella taata, että juuri työllistymisohjelmassa mainittu nimellinen koulutus toteutuu hakijan kohdalla.

Työvoimatoimistoilla tulee olla riittävät henkilöresurssit, jotta muutosturvaan kuuluvat toimenpiteet voidaan toteuttaa asianmukaisesti. Esityksen perusteluissa on laskettu, että muutosturvan toteuttaminen vaatii 76 henkilön vuotuisen työpanoksen. Tarpeesta kaksi kolmasosaa katsotaan saavutettavan toimintaa tehostamalla, joten lisähenkilöresursseja esitetään vain 26 virkaa. Työhallinnon kenttätason asiantuntijat viestivät asiantuntijakuulemisen aikana, että muutosturvaa ei voida taata esitetyillä henkilöresursseilla. Työpaine työvoimatoimistoissa on vieläkin kova, ja siksi lisätehtävien hoitaminen vaatii ehdottomasti asianmukaisen resursoinnin.

Jos työntekijä riitauttaa työsuhteensa päättyisperusteen ja vaikka se tapahtuisi syystä, saa hän työllistymisohjelmallisänsä vasta sitten, kun irtisanomisen laillisuus on lopullisesti ratkaistu. Säännös voi aikaansaada sen, että työntekijä ei riitauta asiaansa, koska hänen saamansa etuudet heikkenevät eikä pitkän viiveen jälkeen maksettava työllistymisohjelmallisä vastaa enää tarkoitustaan. Tähän on viitannut myös sosiaali- ja terveysvaliokunta omassa lausunnossaan.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että 1. lakiehdotuksen 7 luvun 12 § sekä 4. lakiehdotuksen johtolause, 6 luvun 3 a §:n 3 momentti sekä 10 luvun 3 ja 5 § hyväksytään muutettuina seuraavasti:

Vastalauseen 1 muutosehdotukset**1. lakiehdotus**

7 luku

Työsopimuksen irtisanomisperusteet

12 §

Työntekijän oikeus työllistymisvapaaseen

Jolleivät työnantaja ja työntekijä, jonka työsopimuksen työnantaja on irtisanonut 3, 4, 7 tai 8 §:ssä tarkoitetuilla taloudellisilla tai tuotannollisilla perusteilla, ole sopineet muuta, työntekijällä on irtisanomisaikana oikeus vapaaseen täydellä palkalla työpaikan hakua ja työhaastattelua varten, uudelleensijoitusvalmennukseen ja työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen osallistumiseksi sekä julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain (1295/2002) 5 a luvussa tarkoitetun työllistymisohjelman laatimista varten.

(2—4 mom. kuten TyVM)

4. lakiehdotus

Johtolause

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 30 päivänä joulukuuta 2002 annettun työttömyysturvalain (1290/2002) 1 luvun 3 §:n 1 momentti, 2 luvun 1 §:n 3 momentti, 18 §:n otsikko, 1 ja 2 momentti sekä 20 §, 3 luvun 4 §:n 1 momentti, 4 luvun 1 §:n 1 momentin 2 kohta ja 5 §:n 3 momentti, 5 luvun 13 §:n 3 momentti, 6 luvun 1 §:n 1 ja 2 momentti, 2 §,

3 §:n otsikko, 1 momentin johdantolause ja 3 momentti ja 11 §:n 1 momentti, 7 luvun 9 §:n 4 momentin 2 kohta, 9 luvun 1 §:n 1 momentti, 10 luvun 3 ja 5 §, 11 luvun 4 §:n 1 momentti ja 14 luvun 3 §:n 2 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 6 luvun 11 §:n 1 momentti laissa 1330/2004, 10 luvun 5 § osaksi laissa 582/2003 ja 14 luvun 3 §:n 2 momentti laissa 945/2003, sekä

lisätään 1 luvun 5 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laissa 970/2003, uusi 10 a kohta, 6 luvun 3 §:ään uusi 4 momentti ja lukuun uusi 3 a § seuraavasti:

6 luku

Työttömyyspäivärahan määrä ja kesto

3 a §

Työllistymisohjelmallisän edellytykset

— — — — —
Ansiopäivärahan työllistymisohjelmallisää, peruspäivärahan työllistymisohjelmallisää ja koulutustuen työllistymisohjelmallisää maksetaan työllistymisohjelmaan merkityn työnhakuun liittyvän valmennuksen ja omaehtoisen koulutuksen, julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain 6 luvun mukaisen työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen ja julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain 8 luvun mukaisen työkokeilun sekä työsuhteen päättymisen jälkeisen omatoimisen työpaikkojen haun ajalta niin kuin laissa erikseen säädetään yhteensä enintään 185 päivältä ellei tässä tai muussa laissa toisin säädetä. Työllistymisohjelmaan kuuluvan omatoimisen työpaikkojen haun ajalta työllistymisohjelmallisää maksetaan yhteensä 20 päivältä. Työllistymisohjelmallisää maksetaan 20 päivän enimmäisajan estämättä työllistymisohjelmaan merkittyjen työnhakuun liittyvän valmennuksen, työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen ja työkokeilun väliseltä omatoimisen työpaikkojen haun ajalta, joka on enintään seitsemän kalenteripäivän pituinen. (Poist.)
— — — — —

10 luku

Koulutuspäivärahaa koskevat säännökset

3 §

Koulutuspäivärahan saamisen erityisedellytykset (Uusi)

Koulutuspäivärahaan on oikeus sillä, joka aloittaa päätoimisen ammatillisia valmiuksiaan edistävän koulutuksen. Koulutuspäivärahaan on oikeus myös sillä, joka ryhtyy päätoimisesti jatkamaan ennen työttömyyttään keskeytyneitä, ammatillisia valmiuksia edistäviä opintoja. *(Voimassa oleva laki)*

Koulutuspäivärahan saamisen edellytyksenä on, että hakija on koulutuksen aloittaessaan (*I kohta poist.*) tehnyt työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa tarkoitetun peruseläkkeen tai muuhun siihen verrattavan työ- tai virkasuhteeseen perustuvan eläkkeen edellyttämää työtä, joka määräytyy 31 päivänä joulukuuta 2004 voimassa olleiden säännösten mukaan, yhteensä vähintään 10 vuotta, jota laskettaessa luetaan hyväksi myös työ, jonka hakija on tehnyt ennen kuin hän on täyttänyt 23 vuotta.

Työ voidaan lukea hyväksi vain kerran 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettua työskentelyaikaa

laskettaessa. Jos hakija on saanut pitkäaikais-työttömien omaehtoisen opiskelun tukemisesta annetussa laissa (709/1997) tarkoitettua tukea, luetaan työskentelyaikaan vain tuen saamisen jälkeinen aika. *(Voimassa oleva laki)*

Koulutuspäivärahaan ei ole oikeutta henkilöllä, joka työllistyy kokoaikatyössä yli kahden viikon ajan. Koulutuspäivärahaan ei ole myöskään oikeutta, jos opiskelija saa opintotukilain (65/1994) mukaista opintotukea koulutuspäivärahan perusteena olevien opintojen taikka muiden päätoimisten opintojen suorittamiseen. *(Voimassa oleva laki)*

5 §

Koulutuspäivärahan määrä

Koulutuksen ajalta opiskelijalla on oikeus koulutuspäivärahaan. Koulutuspäivärahana maksetaan sitä tämän lain mukaista työttömyys-etuutta, jota koskevia säännöksiä henkilöön sovellettaisiin hänen työttömänä ollessaan. *(Poist.)*

(2 mom. kuten TyVM)

Helsingissä 3 päivänä kesäkuuta 2005

Markus Mustajärvi /vas
Sari Essayah /kd
Leena Rauhala /kd

VASTALAUSE 2

Perustelut

Hallituksen esitys muutosturvaksi sisältää kai- kista ansioistaan huolimatta yhden erittäin pa- han epäkohdan. Määräaikaisten työntekijöiden oikeutta muutosturvaan on rajoitettu sellaisella tavalla, että se ei todellisuudessa helpota kovin- kaan monen määräaikaisen työntekijän asemaa.

Jotta edes jotkut määräaikaisista työntekijöis- tä pääsisivät lain toimenpiteiden piiriin, esitäm- me, että määräaikaisten osalta työssäoloehto- ta muutetaan siten, että se on 36 kuukautta 60 kuu- kaudesta, eikä 36 kuukautta 42 kuukaudesta niin kuin mietinnössä.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotukset hyväksytään muu- toin valiokunnan mietinnön mukaisina paitsi 1. lakiehdotuksen 9 luvun 3 a §:n 1 momentti, 3. lakiehdotuksen 5 a luvun 2 §:n 1 momentti ja 4. lakiehdotuksen 6 luvun 3 a §:n 1 momentin 2 kohta muu- tettuina seuraavasti:

Vastalauseen 2 muutosehdotukset**1. lakiehdotus**

9 luku

Työsopimuksen päättämismenettely

3 a §

Työnantajan ilmoitus työvoimatoimistolle

Työnantaja, joka irtisanoo työsopimuslain 7 luvun 3, 4, 7 tai 8 §:ssä tarkoitetuilla taloudelli- silla tai tuotannollisilla perusteilla työntekijän,

jolle ennen irtisanomisajan päättymistä kertyisi yhteensä vähintään kolmen vuoden mittainen työhistoria saman työnantajan tai eri työnantaji- en työssä, on velvollinen ilmoittamaan viipy- mättä irtisanomisesta työvoimatoimistolle. Sama velvollisuus on työnantajalla, jonka työs- sä työntekijä on työsuhteen päättyessä ollut määräaikaisessa työsuhteessa keskeytyksittä vähintään kolme vuotta tai määräaikaisissa työ- suhteissa yhteensä vähintään 36 kuukautta vii- meksi kuluneen 60 kuukauden aikana.

3. lakiehdotus

5 a luku

Muutosturva ja siihen liittyvä työllistymisoh- jelma

2 §

Oikeus työllistymisohjelmaan

Työllistymisohjelmaan on oikeus työnhaki- jalla, jonka työnantaja on irtisanonut taloudelli- silla tai tuotannollisilla perusteilla ja jolle ennen irtisanomisajan päättymistä kertyisi yhteensä vähintään kolmen vuoden mittainen työhistoria saman tai eri työnantajien työssä. Oikeus työllis- tymisohjelmaan on lisäksi työnhakijalla, joka on työsuhteen päättyessä ollut määräaikaisessa työ- suhteessa samaan työnantajaan keskeytyksittä vähintään kolme vuotta tai määräaikaisissa työ- suhteissa samaan työnantajaan yhteensä vähin- tään 36 kuukautta viimeksi kuluneen 60 kuukau- den aikana.

4. lakiehdotus

6 luku

Työttömyyspäivärahan määrä ja kesto

3 a §

Työllistymisohjelmallisän edellytykset

Ansiopäivärahan 2 §:n 3 momentin mukaista työllistymisohjelmallisää maksetaan työnhakijalle, jolle on laadittu työllistymisohjelma ja joka:

2) on työsuhteen päättyessä ollut määräaikaissa työsuhteessa keskeytyksittä vähintään kolme vuotta tai on ollut samaan työnantajaan määräaikaissa työsuhteissa yhteensä vähintään 36 kuukautta viimeksi kuluneen 60 kuukauden aikana; ja lisäksi

Helsingissä 3 päivänä kesäkuuta 2005

Tarja Cronberg /vihr